

АНОТАЦІЯ

Савчук Л.М. Економічні засади забезпечення сталого розвитку сфери охорони здоров'я України – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – економіка. Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, ІваноФранківськ, 2020.

Дисертаційну роботу присвячено вирішенню наукового завдання, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних та науково-методичних засад і розробленні практичних рекомендацій щодо формування економічного забезпечення сфери охорони здоров'я з позицій сталого розвитку.

У першому розділі «Теоретичні засади економічного забезпечення сфери охорони здоров'я держави з позиції сталого розвитку» розглянуто сутність теоретичних засад сталого розвитку сфери охорони здоров'я України, запропоновано концептуальну модель її економічного забезпечення та узагальнено зарубіжний досвід такого забезпечення.

Опрацювання наукових джерел дало змогу стверджувати, що в умовах переходу країни до сталого розвитку важливе значення має здоров'я людини. Зроблено висновок про те, що з кожним роком сфера охорони здоров'я посилює свій вплив на здоров'я населення. З'ясовано такі категорії, як: «здоров'я людини», «громадське здоров'я», «охорона здоров'я», «сфера охорони здоров'я», «розвиток», «сталий розвиток». Запропоновано авторське розуміння сутності понять: «сталий розвиток сфери охорони здоров'я як керований процес, який при синергії факторів збалансованого розвитку, безперервній взаємодії елементів сприяє такій динаміці в системі та її транзитній детермінації, яка забезпечує результат – зміцнює здоров'я населення», а також «економічне забезпечення сфери охорони здоров'я як комплексу складових, які об'єднують фінансові, матеріальні, кадрові ресурси, що створюють необхідні умови для збереження та зміцнення здоров'я громадян з метою досягнення сталого розвитку держави».

З'ясовано, що сфера охорони здоров'я охоплює велику кількість закладів, різних за функціями та масштабами, а саме: лікувально-профілактичні, медико-

соціального захисту, соціально-профілактичні та фармацевтичні. У них можна одержати наступні види медичної допомоги: первинну, вторинну та третинну. Встановлено, що сферу охорони здоров'я повністю контролює держава. Запропоновано концептуальну модель економічного забезпечення сфери охорони здоров'я держави з позицій сталого розвитку, яка передбачає соціально-філософське і загальнотеоретичне осмислення проблем охорони здоров'я населення. Модель спрямована на досягнення третьої цілі сталого розвитку – міцне здоров'я та благополуччя для всіх. Акцентовано увагу на успішній трансформації сфери охорони здоров'я та щораз більшій ролі інституту громадського здоров'я. Ці перетворення спрямовані на досягнення триєдиної мети, а саме: соціальної, яка полягає в поліпшенні якості здоров'я та доступності медичної допомоги; економічної – у підвищенні ефективності використання ресурсного потенціалу; екологічної – у зниженні передчасної смертності шляхом екологічного захисту. Сформовано стратегічні завдання, реалізація яких сприятиме збільшенню тривалості життя громадян.

Узагальнено міжнародний досвід економічного забезпечення систем охорони здоров'я різних держав та можливості його впровадження в Україні. Зроблено висновок про те, що в сучасному суспільстві сформовано три моделі економічного забезпечення охорони здоров'я: приватну, бюджетну і страхову. Спільною ознакою для них є використання багатоджерельного механізму фінансових ресурсів. Більш прийнятною для України є модель Беверіджа, яку варто адаптувати під час формування та використання економічного забезпечення сфери охорони здоров'я.

У другому розділі «Діагностика й оцінка сучасного стану економічного забезпечення сфери охорони здоров'я України» досліджено передумови формування економічного забезпечення сфери охорони здоров'я, удосконалено методику його оцінювання, проаналізовано стан та тенденції кожної із запропонованих складових економічного забезпечення сфери охорони здоров'я та здійснено його інтегральну оцінку. Досліджено фактори, що впливають на здоров'я людини, урахування яких може впливати на формування та раціональне використання економічного забезпечення сфери охорони здоров'я

України. Найбільш впливовими є економічні, соціальні та екологічні фактори. У реальних умовах ці фактори об'єднані різноманітними взаємозв'язками.

Використавши удосконалену методику оцінювання економічного забезпечення сфери охорони здоров'я держави, оцінено сучасний її стан. За нашими підрахунками розвиток трудових ресурсів сфери в середньому по Україні зріс з 0,33 у 2012 р. до 0,42 у 2017 р. Найвищим він є у Запорізькій (0,56), Житомирській (0,53), Вінницькій (0,52) областях і в м. Києві (0,52). Найнижчим він є у Київській (0,29) та Миколаївській (0,21) областях. Показник розвитку фінансових ресурсів за досліджуваний період практично не змінився і становить 0,39. Розрахунковий показник розвитку матеріальних ресурсів засвідчив, що в середньому по Україні він зріс від 0,24 у 2012 р. до 0,35 у 2017 р. Найвищим він є у Черкаській (0,52), Івано-Франківській, Рівненській, Сумській, Чернігівській (0,46), Житомирській (0,41) областях. Найнижчим він є у Кіровоградській (0,28) та Закарпатській областях (0,32). За результатами визначення часткових показників здійснено інтегральну оцінку стану обумовлених складових економічного забезпечення сфери охорони здоров'я України, застосувавши метод таксономічного аналізу. Інтегральний показник розвитку економічного забезпечення в середньому в Україні у 2017 р склав 0,28 проти 0,21 у 2012 році. У регіональному розрізі він виявився різнорідним: найвищим – у Вінницькій, Запорізькій, Івано-Франківській, Полтавській, Черкаській та Чернігівській областях.

Проведено групування областей за рівнем розвитку економічного забезпечення. Розвиток трактуємо як зміну визначених нами показників. Оцінено стійкість показників економічного забезпечення сфери охорони здоров'я на основі обчислень змін стійкості рівня часового ряду та змін стійкості тенденцій розвитку. Результати розрахунку засвідчили, що в Україні в середньому спостерігається висока стійкість тенденцій до спадання темпів росту інтегрального показника економічного забезпечення сфери охорони здоров'я. Крім того, така тенденція має високу стійкість рівнів динамічного ряду.

У третьому розділі «Економічний механізм забезпечення сталого розвитку сфери охорони здоров'я України» обґрунтовано стратегічні пріоритети та індикатори досягнення сталого розвитку сфери охорони здоров'я держави, запропоновано економічний механізм забезпечення та визначено перспективи поступу. Стратегічними пріоритетами є: залучення всього суспільства до нових форм стратегічного керівництва в інтересах здоров'я; скорочення нерівностей стосовно здоров'я; удосконалення лідерства та колективного керівництва в інтересах здоров'я розвитку; використання інновацій та потенціалу здоров'я; успішна реалізація реформи. Досліджено етапи трансформації сфери охорони здоров'я держави. Акцентовано вагу на тому, що важливим етапом є прийняття Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 року, яка повинна базуватися на таких принципах впровадження, як: орієнтованість на людей, результат і втілення.

З метою реалізації Цілі сталого розвитку України – «міцне здоров'я та благополуччя» – визначено показники, яких необхідно досягнути до 2030 р. та досліджено їх проміжні значення. Зроблено висновок про те, що досягненню поставлених цільових показників сприятиме належне ресурсне забезпечення. Запропоновано економічний механізм такого забезпечення. Виділено інструменти розвитку, зокрема: цільові програми розвитку; цільове оподаткування; цільове використання податку; аутсорсинг; пільгове ціноутворення та кредитування програм та проектів розвитку; стимули для медичних працівників та лікарень; медичне страхування; реімбурсація; підтримка приватного сектору та розвиток державно-приватного партнерства.

Здійснено розрахунок впливу основних складових економічного забезпечення сфери охорони здоров'я на тривалість життя українців. Розрахунково-прогнозні дані свідчать про те, що фінансові ресурси найбільше впливають на тривалість життя населення. Визначено перспективи досягнення сталого розвитку сфери охорони здоров'я України, а саме: побудова фінансової моделі заснованої на результатах; розвиток електронної медицини; реалізація підходів до широкого застосування «розумного здоров'я». Важливим є

забезпечення розвитку персоналізованої медицини, а також вкладення коштів з метою запобігання хворобам чи задля проведення різного роду профілактичних (превентивних) заходів. Забезпечення сталості охорони здоров'я значною мірою буде залежати від кадрових ресурсів. Ключовим напрямом розвитку визначено використання інноваційних підходів до планування робочої сили, відбору персоналу, розвиток навичок та застосування новітніх технологій для роботи. Зосереджено увагу на важливості ролі адміністративного персоналу, якому необхідно підтримувати континуум талантів своїх співробітників. Зроблено висновок про те, що поєднання достатнього економічного забезпечення, його справедливого та ефективного використання, належного управління, а також зростання ролі Інституту громадського здоров'я будуть сприяти сталому розвитку сфери охорони здоров'я України.

Ключові слова: сфера охорони здоров'я, ресурсне забезпечення, стійкість розвитку, економічний механізм.